

Domnarvet – Hönsarvet

Domnarvet. 1388 skrivs namnet j Domararwin (Diplomatarium Dalekarlicum 2, s. 8 or), 1399 skrivs det i Domararwet (Diplomatarium Dalekarlicum 1 s. 54 avskr.). Första delen av ordet ska möjligen kunna vara ett binamn Dofni. De äldre medeltida skrivningarna tyder dock på att förleden är genitiv av ordet domare, troligen använt som ett binamn. Denna tolkning framställdes redan av Sahlstedt (Sahlstedt aa, s.45)

Hönsarvet nämns första gången 1444 som Honsaramor (Diplom i R A 1444 4.7), 1459 som Honsharffwamor (Diplom i R A 1459 15.11) och 1575 som Hönssaremora. Förleden i namnet är genitiv av binamnet Honaefsarve, ”Honefs arvinge”. Olawer Honaefsarfue nämns i ett tunadiplom från år 1359.

Domnarvet

Backgränd 1977

Backgränd blev namnet på avtagsvägen som viker av från Villagatan och sedan går mellan Honefsgatan och Logevägen. Namnet anknyter till terrängförhållandena.

Bruksgatan 1961

Bruksgatan, som sammanbinder Erlandsforsgatan och Tolvmilavägen, har fått sitt namn efter närheten till bruket. I detta område bodde många av de som arbetade i sågverket och i järnverket. Bruksgatan, som fick sitt namn fastställt 1961, ligger inom det område som kallas Sågverkssidan eller Bruket. Namnet på gatan har dock bevisligen funnits sedan början på 1900-talet.

Christian Hjerpes Gata 1972

Knipsmed Christian Hjerpe, som var född 1878 i Fryksände, var en av arbetarrörelsens pionjärer i Borlänge. Han var med i första styrelsen i Borlänge Socialdemokratiska ungdomsklubb, valdes 1909 in i landstinget och var under denna tid en mycket rättfram och plikttrogen person som inte väjde undan för orättvisor som han såg. Detta ledde till att han som facklig förtroendemän under Storstrejken 1909 drog på sig ett ökat missnöje från bolagsledningen och hans position blev så utsatt att han kände sig tvingad att emigrera till Amerika 11/2 1910. Han bodde fram till 1909 i Domnarvets Arbetarebostad nr 33 men tvingades flytta och sista tiden innan emigrationen bodde han i Yttre Forssa.

Domnarvsrondellen 1992

Där Faluvägen, Tolvmilavägen och Islingbyvägen möts har sedan 1951 funnits en rondell. Namnet Domnarvsrondellen användes allmänt och föreslogs därför som namn. Namnsättningen av rondellen skedde först 1992.

Erlandsforsgatan 1955

Vägen som går åt vänster, strax efter det man från staden passerat gamla bron över Dalälven, fick namnet Erlandsforsgatan, ett namn som anspelade på Erlandsfors herrgård. Trots idogt sökande bl a på Ortnamnsarkivet i Uppsala har jag inte lyckats få fram namnets ursprung. Att fors syftar på forsén i älven är uppenbart då man vet att innan regleringen vid järnverket forsade älven fram här.

Faluvägen 1955

Faluvägen blev namnet på den väg som från Borlänge leder mot Falun. Namnet fanns långt tidigare men fastställdes detta år.

Hagbacksgatan 1948

Hagbacksgatan har fått sitt namn efter de öppna hagar som omgavs av ett skogsparti i gatans övre del i detta område. Ursprungsförslaget var Hagbacksvägen men detta ändrades eftersom gatan inte var någon genomfartsled.

Hagbacksgatan 1999

Fotograf: Olle Stålberg

Honefsgatan 1955

Enligt dr Hällsjös utredningar skulle Hönsarvet från början ha hetat Honefsarvet och fått sitt namn efter en fasteman, Olawer Honefsarfue (= honefs arvinge), som bodde här under 1300-talet. I Namnberedningens protokoll från 14/9 1950 föreslog man att gatan skulle namnsättas till Kollengatan, vilket skulle syfta på de skidtävlingar (Dalarnas Hollmenkollen) som hölls varje vinter i detta område ända fram mot slutet av 1950-talet. Detta namnförslag vann dock inget gehör utan gatan erhöll namnet Honefsgatan.

Området vid Honefsplan på 1930-talet.

Honefsplan 1955

Honefsplan är ett torgområde som är beläget mellan Hagbacksgatan och Honefsgatan vid Tolvmilavägen. (Beträffande betydelsen av namnet se Honefsgatan.)

Högalidsgatan 1959

Högalidsgatan är en gata som löper parallellt med Logegatan. Den har fått sitt namn av att den gamla hag- och åkermarken ovanför f d tvättstugan som sedan gammalt benämnts Högalid.

Jönisgatan 1959

Det ursprungliga förslaget var Herrgårdsgatan men detta kunde inte godtas på grund av förväxlingsrisken med en gata med samma namn i Stora Tuna. Enligt Namnberedningens motivering skulle Jönisgatan hänсыfta på den gamla

Jönisgården, som var belägen inom Hönsarvets centrum och som skulle komma att försvinna i och med den nybebyggelse som var planerad i Hönsarvets centrumområde”. (Hönsarvets centrum = Domnarvets centrum). I 1850-1860 års husförhörslängd framgår att Jönis Anders Andersson född 1805 och hans hustru Sara Jansdotter född 1805 och avliden 1876 bodde i detta område. Jönis är en sammansättning av namnen Jöns och Nils (Harry Ståhl. Stora Tuna- en sockenbeskrivning).

Godtemplarlokalen "Logen" på 1930-talet.

Logevägen 1956

Namnet Logevägen syftar på det förhållandet att i början på seklet låg en loge- och godtemplarlokal vid denna väg. I den lokalen hölls möten och man ordnade även danskurser och danskvällar för ungdomen. Lokalen tjänstgjorde också som gymnastiklokal. 1948 brann lokalen ned till grunden. Vid det tillfället var ett snickeri inhyst i lokalen. I det första namnförslaget som namnberedningen lämnade ville man att gatan skulle få namnet Dickmansgatan, vilket skulle syfta på släkten Dickman som bott länge vid gatan. Flera personer inom dickmanssläkten hade gjort betydande insatser under arbetarrörelsens framväxt i tunabygden. Namnet Logevägen fastställdes.

Sågverksgatan 1961

Namnsättningen av Sågverksgatan, som är belägen på den södra kanten av Sågverksidan, har anknytning till det sågverk som ända sedan 1643 legat vid Domnarvsforsen på denna sida av älven. Vid Sågverksgatan bodde många av de arbetare som arbetade vid sågverket. Gatunamnet har anor tillbaka mot 1900-talets början.

Villagatan 1955

Från Honefsgatan går en gata norrut upp mot Hönsarvsberget och den gatan benämnes Villagatan. Namnet syftar på de villor som byggts vid gatan.

Wittenströmsgatan 1955

Wittenströmsgatan har fått sitt namn av ingenjör Carl Wittenström (1831-1911). År 1872 anställdes som byggnadschef vid Domnarvets Järnverk och han organiserade anläggandet av järnverket.

Hönsarvet**Anders Pers Gata** 1955

Anders Pers Gata, som är en från Strandängsgatan norrut ledande gata, har fått sitt namn efter en gammal gård, Anders Persgården, som legat på platsen.

Bergsgatan 1962

Den gata som löper parallellt med Solbacksgatan namnsattes till Bergsgatan. Namnet torde inte behöva någon närmare förklaring.

Brätthällsgatan 1965

Brätthällarna var namn på ett område nära skjutbanan. Längst ned på en hatt finnes ett brätte som slutat tvärt. Likaså finns brätte på skidor. Man tror att hållarna på platsen tidigare var en ättestupa och då är detta en tänkbar förklaring till namnet Brätthällarna. Någon skriftlig förklaring har inte gått att erhålla om namnets ursprung. I norra Uppland bla så används ordet bratt i betydelsen brant och ytterligare en form av ordet är brätt (Ortnamnsarkivet, förtecknade ord och ordformer från bl a Dala Husby). Att ordet brant spelat in i namnsättningen är uppenbart.

Finn Jans Gata 1955

Namnberedningens motivering till namnet var följande:” Gatan som norr om Strandängsgatan går från Anders Pers Gata över Tolvmilavägen upp till bryggeriet föreslås få namnet Finn Jans Gata efter Finn Jansgården, en bland de äldsta gårdarna i Hönsarvet”. Redan på 1700- talet återfinns gårdsnamnet i husförhörslängder.

Forgatan 1959

Gatan utgör en del av den gamla landsvägen genom Hönsarvet, som förbönderna förr använde för sina transporter norrut. Det första förslaget som namnberedningen avgav var Däldgatan, men detta förslag ratades eftersom gatan inte gick genom någon däld eller svacka. En däld är benämningen på en liten dal.

Hille Pers Väg

1971

Namnet Hille Pers Väg har gatan fått av Hiller Per Erik Persson som var född 1866 i Vika och som avled 1938. Han ägde ägde mark och drev jordbruk i det här området som benämndes Öfra Hönsarvet. Själva Hille Persgården var den sista gården i Hönsarvet på högra sidan av Tolvmilavägen innan man nådde fram till Haggården.

Hönsarvsgatan(gamla Tolvmilavägen) 1940

Foto: Borlänge kommuns arkiv

Hönsarvsgatan

1981

Tolvmilavägen utbyggdes och fick en ny sträckning mellan Månsesgatan och Moes Väg. Det nya namnet på den avskilda sträckningen blev Hönsarvsgatan och det namnet anknöt till namnet på stadsdelen. Namnet Hönsarvet är en förvanskning av namnet Honefsarvet.

Jönisgatan

1959

Jönisgatan syftar på den gamla Jönisgården, som var belägen i Hönsarvets centrum. Gården skulle komma att försvinna då den nya bebyggelsen påbörjades i Hönsarvets centrumområde. Gatan hade tidigare under 1959 åsatts namnet Herrgårdsgatan men man upptäckte senare att även en gata i Stora Tuna hade det namnet och då förväxlingsrisken var uppenbar ändrade man beslutet. I 1850-1860 husförhörslängder så framgår att Jönis Anders Andersson född 1805 och hans hustru Sara Jansdotter född 1805 och avliden 1876 bodde i detta område.

Hönsarvets centrum= Domnarvets centrum. Jönis är en sammansättning av mansnamnen Jöns och Nils (Harry Ståhl. Stora Tuna- En sockenbeskrivning)

Kärrstigen 1969

Kärrstigen är en kort tvärgata till Mossgatan. Gatans namn anknyter till de kärrika markförhållanden som tidigare var på platsen.

Kättinggatan 1972

Kättinggatan går vinkelrätt från Hönsarvsgatan i västlig riktning. Någon förklaring till namnet kan inte spåras men samtidigt med denna gata så diskuterades namn på en liten gata som ansluter till Kättinggatan. Den gatan namnsattes till Länkgatan och kopplingen mellan länk och kätting känns logisk.

Långbacken 1969

Långbacken som leder från Solbacksgatan går i nordöstlig riktning upp mot berget i en brant backe. Namnet anspelar på terrängen där Långbacken finns.

Länkgatan 1973

Kättinggatan går vinkelrätt från Hönsarvsgatan i västlig riktning. Någon förklaring till namnet kan inte spåras men samtidigt med denna gata diskuterades namn på en liten gata som ansluter till Kättinggatan. Den gatan namnsattes till Länkgatan och kopplingen mellan länk och kätting känns logisk.

Löpargatan 1969

Löpargatan leder i en u-form mellan Strandängsgatan och Finn Jans Gata nära Tolvmilavägen. Om namnet vet man att det anspelar på Löpar Jan Erik Ersson Thunell som var född 21/4 1857 i Stora Tuna och kom flyttande till Y. Hönsarvet 1883. Han var gift med Johanna Erika Andersson, född 1861 och dotter till Löpar Anders Ersson och hans hustru Sara Andersdotter i Y. Hönsarvet. Thunell tog sedan namnet Löpar Jan Erik Ersson Thunell och bodde med sin familj på Löpargården. Han avled 1915.

Lötgatan 1990

Namnet Lötgatan syftar på närheten till Hönsarvslöten (Hönsä löta) vid en vik av Dalälven. (Löt betyder betesmark, hage).

Moes Väg 1974

Namnet Moes Väg på en annan högt upp mot berget belägen väg, har fått sitt namn av att i detta område bodde en person som man kallade Moes Erik. Denne Moes Erik var med stor säkerhet Mojes Erik Persson Berggren, född 1860 i Moje i Gagnef. Han kom inflyttande till Öfra Hönsarvet 1874. Den 11/4 1893 utvandrade denne Mojes Erik Persson Berggren till Nord Amerika. Namnet

Moes väg har uppenbarligen ingen koppling till gårdsnamnet Motes som låg i en annan del av Hönsarvet.

Mossgatan 1969

Mossgatan är en tvärgata som leder från Solbacksgatan till Tuvstigen i nord-sydlig riktning. Namnet anknyter till det tidigare moss- och kärrika området där Mossgatan nu ligger.

Myrstigen 1969

Myrstigen är en tvärgata till Mossgatan. Namnet anknyter till de tidigare markförhållandena i området.

Månsesgatan 1955

Månsesgatan är en gata som viker av åt vänster från Tolvmilavägen strax efter skolan. Gatan har fått sitt namn av en gammal gård, Månse, som låg på platsen. I husförhörslängden 1880-1890 framgår att under en stor del av 1800-talet bodde på gården Månse Erik Jansson (1805-1887). Han var gift med Anna Andersdotter (1797-1888).

Pålgatan 1952

Pålgatan, som är en från Strandängsgatan norrut ledande gata, har fått sitt namn efter den gamla Pålgården, som låg här i området. På Pålgården bodde under 1800-talet Sara Jansdotter f. 1812 och hennes son Johan Ersson född 1838. Han var gift med Johanna f. 1848.

Släntgatan 1965

Området där Släntgatan leder fram ligger i en brant sluttning och därav har gatan fått sitt namn.

Solbacksgatan 1955

Solbacksgatan är en gata som skär tvärs över Tolvmilavägen strax norr om Månsesgatan. Gatans namn syftar på dess läge.

Solbrinken 1961

Solbrinken blev namnet på en gata som löpte parallellt med och väster om Villagatan och söder om Solbacksgatan. Namnet syftar på de branta sluttningar som finns i området och som ligger öppna för solens strålar.

Solhöjden

1969

Solhöjden, som är en tvärgata från Solbacksgatan, ligger genom sitt höga läge i bergsslutningen mycket lämpligt till för alla solstrålar. Solhöjden är parallellgata med Långbacken.

Strandängsgatan – Anders Pers Gata 1999

Fotograf: Olle Stålberg

Strandängsgatan

1955

Gatan som från Tolvmilavägen leder in mot det gamla pensionärshemmet erhöll namnet Strandängsgatan. Namnet är ett gruppnamn och behöver ingen närmare förklaring.

Svallbäcksgatan

1955

Ett stycke in på Villagatan går en väg åt öster som sedan viker av mot norr i en båge uppåt berget. Det är Svallbäcksgatan som har fått sitt namn av den bäck som förr runnit fram här och under vintrarna bildade stora isvallar. Då Namnberedningen hade ett sammanträde 14/9 1950 hade man ett annat förslag till namn på gatan. Då ansåg Namnberedningen att den del av Svallbäcksgatan som låg närmast Villagatan skulle få namnet Oljonsgatan efter Oljonsgården som låg här. Gatan där Svallbäcksgatan efter en kort sträcka svänger i en 90 graders sväng för att sedan övergå i en högersväng uppåt berget kallades vid den tiden i dagligt tal HSB-gatan. Gatunamnet Svallbäcksgatan fastställdes dock av Stadsfullmäktige.

Svantes Gata

1952

Under sista delen av 1800-talet så byggde Svante Andersson en gård i detta område. Han var född 1855 i Lidköping. Senare flyttade han till Ytra

Hönsarvet och bodde kvar där till sin död 28/9 1915. Efter hans död fanns flera ägare till gården; bl a ägde Borlänge Kommun gården en kort tid. Senare blev denna gård en samlingspunkt för NTO-IOGT rörelsen i Borlänge.

Tolvmilavägen 1955

Vägen från karusellen vid Domnarvet mot Medväga fick namnet Tolvmilavägen efter en gammal tradition, där denna väg av ålder benämns med detta namn. Om traditionens ursprung hade namnberedningen ej kunnat finna någon förklaring men möjligen kan det bero på vägens längd och att den gått genom en större skog eller också kan det finnas någon likhet med "Sjumilaskogen" i Svärdsjö.

Tuvstigen 1969

Tuvstigen är en tvärgata till Mosskatan. Namnet anknyter till de tidigare markförhållandena i området med mossar och kärr.

Villagatan 1955

Från Honefsgatan går en gata norrut upp mot Hönsarvsberget och den gatan benämnes Villagatan. Namnet syftar på de villor som byggts vid gatan.

Åsgatan 1989

Genom förändringar i området som innebar att gator fick nya sträckningar skapades även denna nya gata. Gatan är belägen på åsen och namnet var givet då även pensionärshemmet benämndes Åsen.